

НАЦІОНАЛЬНИЙ ФОРУМ
**«ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ В УКРАЇНІ:
ЗАКОНОДАВСТВО, ЕКОНОМІКА, ТЕХНОЛОГІЇ»**

**Екологічно дружні технологічні рішення
для місцевих громад
щодо поводження з відходами**

23–24 листопада 2021 року
м. Київ

Центр екологічної
освіти та інформації

ВСЕУКРАЇНСЬКА
ЕКОЛОГІЧНА
ЛІГА

SIGroup

УДК 502:628

Екологічно дружні технологічні рішення для місцевих громад щодо поводження з відходами: збірка матеріалів Національного форуму «Поводження з відходами в Україні: законодавство, економіка, технології» (м. Київ, 23–24 листопада 2021 р.). – К. : Центр екологічної освіти та інформації, 2021. – 280 с.

ISBN 978-617-7130-10-8

У збірці вміщені матеріали Національного форуму «Поводження з відходами в Україні: законодавство, економіка, технології». Ключова тема – Екологічно дружні технологічні рішення для місцевих громад щодо поводження з відходами.

Організатор Форуму – Всеукраїнська екологічна ліга.

Форум проводиться за сприяння Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування, Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України.

Доповіді учасників стосуються широкого спектру питань, пов'язаних із розробленням та реалізацією регіональних планів управління відходами, проблемними питаннями розміщення промислових відходів у межах громад, методологічними підходами до оцінки негативного впливу складування побутових і промислових відходів на екологічні системи, негативним впливом сміттєзвалищ на природні екосистеми та життєдіяльність людей, інформаційною політикою та інструментами діджиталізації, освітньо-виховною роботою і просвітою для розв'язання проблем поводження з відходами.

Також в доповідях представлені законодавчі ініціативи та інформація щодо нормативно-правового регулювання у сфері поводження з побутовими та промисловими відходами, міжнародний досвід управління відходами.

Особливо актуальними є доповіді, присвячені екологічно дружнім технологічним рішенням та впровадженню заходів для територіальних громад щодо поводження з відходами, у тому числі небезпечними, зокрема пестицидами, поводженню з медичними відходами на місцевому рівні у контексті пандемії COVID-19, кращим практикам рекультивації територій, порушених внаслідок розміщення побутових та промислових відходів, а також впровадженню екологічно безпечних технологій перероблення відходів сільського господарства, лісгосподарської галузі, будівництва та харчових відходів в Україні.

Матеріали збірки будуть корисними для представників органів державної влади та місцевого самоврядування, бізнесу, громадськості, науковців, фахівців-практиків з питань екологічної безпеки.

Доповіді надруковані у авторській редакції.

УДК 502:628

ISBN 978-617-7130-10-8

© Центр екологічної освіти та інформації, 2021

ГРОМАДСЬКА ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ НЕСАНКЦІОНОВАНИХ СМІТТЕЗВАЛИЩ В ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Вавер М. Я., координатор ГО «Міжрегіональний центр наукових досліджень та експертиз» (м. Київ)

Обстеження несанкціонованих сміттєзвалищ було проведено з 1.11. по 5.11.2021 року в Біловодській, Щастинській та Рубіжанській ТГ Луганської області в рамках проекту «Громадська інвентаризація несанкціонованих сміттєзвалищ» за організаційної підтримки ГО «Взаємодія-Плюс» у межах Програми ООН із відновлення та розбудови миру за фінансової підтримки урядів Данії, Швейцарії та Швеції.

На території Біловодської територіальної громади сміттєзвалище віддалене від населеного пункту на відстані 1,5 км. Знаходиться на території бывшего неузаконеного місця видобування глини та піску. Початок експлуатації – 2007 рік, обсяг видалених відходів 7440 тонн. Сміттєзвалище віддалене від водотоків і водойм на 1,5 км (річка Деркул), від водозабірних споруд (водозабірна артезіанська свердловина № 1 та № 2, власник – «Біловодський РЕП») – на 1,5 км. На північному борті відбувається хаотичне видобування відкритим способом піску у господарських цілях.

На території Щастинської територіальної громади знаходиться сміттєзвалище, насипного типу, неглибокого залягання (до 30 м), віддалене від населеного пункту – м. Щастя, на відстані 3 км. Початок експлуатації – 2005 рік, обсяг видалених відходів 12440 тонн. Сміттєзвалище віддалене від водотоків і водойм. Дренажний стік відсутній, не споруджено засобів захисту навколишнього природного середовища від забруднення, зокрема відсутній донний та бортові ізоляційні екрани. Передбачається облаштування сортування відходів перед видаленням (планується встановлення сортувальної лінії).

Сміттєзвалище в межах Рубіжанської територіальної громади, віддалене від населеного пункту на відстані 1,5 км. Початок експлуатації – 1980 рік, обсяг видалених відходів 380,049 тис. тонн. Сміттєзвалище віддалене від водотоків і водойм на 4,5 км (річка Сіверський Донець), від водозабірних споруд – на 3,5 км. Поряд знаходяться очисні споруди та мулові поля ПрАТ «Рубіжанський картонно-тарний комбінат». Система спостережень (моніторинг) за якістю вод, ґрунтів та атмосферного повітря у районі місця складування відходів відсутня.

Основними види відходів, що видаляються на сміттєзвалищах є:

- залишки (пил, порошок, грудки) та суміші засобів хімічного оброблення рослин;
- залишки обрізання дерев та догляду за посадками;
- відходи препаратів хімічних, медичних, фармацевтичних та засобів захисту(медичні маски, гумові рукавички, одноразовий одяг);
- відходи комунальні (міські);
- будівельні відходи;
- тара з паперу та картону гофрованих некондиційний небезпечні відходи(лампи денного освітлення, які містять ртуть, відпрацьовані батарейки та акумулятори, медичні препарати тощо) [2].

Встановлено загальні порушення вимог експлуатації обстежених сміттєзвалищ у Біловодській, Щастинській та Рубіжанській ТГ, а саме:

- не розроблено проекту об'єкту;
- відсутність гірничого відводу при видаленні в надра;
- порушення правил пожежної безпеки;
- незадовільний стан захисних споруд, не здійснюється збір і відведення поверхневого стоку;
- порушення регламенту складування відходів скиду рідких відходів;

- не визначена санітарно-захисна зона [1].

Відповідно до статей 20, 21 Закону України «Про відходи» обов'язки щодо забезпечення ліквідації несанкціонованих і неконтрольованих звалищ відходів, здійснення контролю за діяльністю об'єктів поводження з відходами, складання й ведення реєстру об'єктів утворення відходів та видача дозволів на здійснення операцій у сфері поводження з відходами покладено на районні та обласні державні адміністрації та органи місцевого самоврядування [3].

Згідно ст. 30 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» вирішення питань збирання, транспортування, утилізації та знешкодження побутових відходів, покладено на органи місцевого самоврядування. Зберігання та видалення відходів має здійснюватися в місцях, визначених органами місцевого самоврядування з врахуванням вимог земельного та природоохоронного законодавства, за наявності дозволу на здійснення операцій у сфері поводження з відходами, в якому визначені види та кількість відходів, загальні технічні вимоги, заходи безпеки, відомості щодо утворення, призначення, методів оброблення відходів відповідно до встановлених умов їх зберігання.

Головними негативними впливами недотримання існування несанкціонованих сміттєзвалищ та їх експлуатації призводить до зниження стійкості геоекосистем через забруднення ґрунтів та літологічної основи, фрагментації та втрати місць оселищ тварин, появи паразитичної фауни та патогенної мікрофлори. Також, це знижує привабливість ландшафту та його рекреаційні можливості.

Фільтрат в свою чергу спричиняє забруднення поверхневих та підземних вод, міграції важких металів, бактеріологічного забруднення, втрати якості джерел питної води. Під час інвентаризації були відібрані проби фільтрату та поверхневих вод для визначення вмісту нітритів, нітратів, фосфатів, важких металів, вільного хлору та інших сполук та були виявлені перевищення норм ГДК.

Звалищні гази, підсилюють ґрунти, підсилюють зміну клімату, зростає ризик пожежної небезпеки, підкислюються ґрунти, відбувається втрата біорізноманіття, за рахунок відмирання рослинності та міграцію тваринного населення, що впливає на стійкість геоекосистем.

Сміттєзвалища є джерелом негативного впливу ключові системи організму: серцево-судинну, нервову, імунну, дихальну, травну. Це є причиною виникнення у населення онкологічних захворювань, більшої схильності до алергічних реакцій, загальне ослаблення імунітету, ураження органів дихання та кисневого голодування, мутацій генетичного коду.

Для ліквідації та запобігання утворення стихійних сміттєзвалищ в громадах необхідно:

- розробити/корегувати та затвердити Схему санітарного очищення територіальної громади;
- розробити та затвердити Програму поводження з відходами територіальної громади до 2027 року;
- здійснити ліквідацію стихійних сміттєзвалищ та їх рекультивуацію в межах територіальної громади;
- активізувати роботу з населенням, підприємцями, установами та організаціями стосовно заключення Договорів про надання послуг щодо поводження з побутовими відходами (послуг з вивезення побутових відходів);
- провести консультації з відповідними структурами та фахівцями щодо впровадження системи роздільного збирання побутових відходів на території громади;
- реалізувати інформаційно-просвітницьку програму «Чисте довкілля для нашої громади» в освітніх установах: дошкільних, загальноосвітніх та позашкільних виховних закладах;
- систематично поширювати інформацію щодо екологічно дружнього поводження з відходами через ЗМІ, соціальні мережі;

- проводити агітаційно-роз'яснювальну, екологічно-просвітницьку та виховну роботу з населенням із залученням активістів громадських організацій щодо необхідності дотримання правил належного утримання територій населених пунктів, недопущення утворення несанкціонованих звалищ, впровадження роздільного збирання окремих компонентів відходів.

Література:

1. Державні будівельні норми України. Полігони твердих побутових відходів. Основні положення проектування. ДБН В.2.4-2-2005. Державний комітет України з будівництва та архітектури. Київ – 2005. 36 с.
2. Про відходи : Закон України № 187/98-ВР від 05.03.1998. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 36-37. Ст. 242. Дата оновлення: 16.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/187/98-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 09.10.2021).
3. Державний класифікатор відходів ДК 005-96 від 01.05.2008. v0089217-96. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0089217-96> (дата звернення : 09.10.2021).

Напрями удосконалення управління поводженням з відходами в Україні <i>Хоменко І. О., Лисенко Г. О.</i>	169
Скорочення відходів через використання пластику у циркулярній економіці <i>Змійок Г. В., Макарчук К. Ю.</i>	175
<i>Дискусійна панель 1</i>	
Впровадження заходів у місцевих громадах щодо поводження з небезпечними відходами	
Медичні відходи в контексті пандемії COVID-19 <i>Брезицька Д. М.</i>	180
Закриття урановидобувних шахт: вирішення проблем чи створення нових? <i>Гелевера О. Ф.</i>	183
Управління бізнес-процесами у поводженні з органічними відходами <i>Скрипчук П. М.</i>	186
Щодо відходів на Черкащині, що містять стійкі органічні забруднювачі <i>Столяренко Г. С., Фоміна Н. М.</i>	188
Управління медичними відходами на Черкащині <i>Фоміна Н. М., Свояк Н. І.</i>	190
Оптимізація поводження із побутовими відходами за допомогою використання внутрішньодворових пунктів на прикладі м. Луцька <i>Бондарчук С. П., Мерленко І. М., Федонюк М. А., Федонюк В. В., Бондарчук Л. Ф.</i>	193
Громадська інвентаризація несанкціонованих сміттєзвалищ в Луганській області <i>Вавер М. Я.</i>	197
<i>Круглий стіл 3</i>	
Негативний вплив сміттєзвалищ на природні екосистеми та життєдіяльність людей. Кращі практики рекультивації територій, порушених внаслідок розміщення побутових та промислових відходів	
Комплексний підхід у застосуванні біологічних методів у технологіях рекультивації сміттєзвалищ <i>Гречаник Р. М., Мальований М. С., Стороциук У. З.</i>	200
Методичне забезпечення екологічних досліджень на сміттєзвалищах з використанням даних безпілотних літальних апаратів <i>Шевчук О. В., Азімов О. Т.</i>	204
Шляхи подолання критичної ситуації у сфері поводження з побутовими та промисловими відходами у Стрийській територіальній громаді <i>Канівець О. Л.</i>	208